

Op zoek naar de Gentse heksen

Robert Declerck

Colofon

Op zoek naar de Gentse heksen

© 2023 Odyssee Reisgidsen vof | odyssee-reisgidsen.nl

© 2023 Robert Declerck

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Eerste druk 2023

ISBN 9789461231666

NUR 502

Tekst: Robert Declerck

Serieredactie: Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Kaarten: UvA Kaartenmakers, Castricum | uva-kaartenmakers.nl

Foto's: Robert Declerck tenzij anders vermeld

Druk: Patria, Amersfoort | drukkerijpatria.nl

Odyssee Reisgidsen

Odyssee Reisgidsen levert zijn titels als paperback of als e-book. Paperbacks zijn verkrijgbaar bij de (reis)boekhandel in Nederland en Vlaanderen, via Bol.com of de Odyssee-website. De e-books zijn verkrijgbaar via diverse platforms. Uiteraard proberen wij de geboden informatie zo actueel en accuraat mogelijk te houden. Toch kunnen er onvolkomenheden en fouten in de tekst voorkomen. Odyssee aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid.

Foto omslag paperback: fragment van Heksensabbat, Claes Jacobsz. van der Heck, 1636. Foto Rijksmuseum Amsterdam

Foto titelpagina: Interieur met heksen, David Teniers (II), 1626-1740. Foto Rijksmuseum Amsterdam

Foto pagina 5: Vier Heksen, Albrecht Dürer, 1497. Foto Rijksmuseum Amsterdam

CULTUUR GENT

Deze gids is tot stand gekomen met steun van de Stad Gent en Cultuur Gent, de cultuurdienst van de stad Gent

Odyssee Reisgidsen

Volg Odyssee op Facebook en Instagram

odyssee-reisgidsen.nl | info@odyssee-reisgidsen.nl

Voorwoord

Flashback: 23 december 1595

Bij het avondmaal in het Hof van Ryhove was er maar één gespreksonderwerp: de brandstapel en dan vooral nog de persoon die er vandaag terecht gesteld was op het plein tegenover het Gravensteen in Gent.

Ook al had iedereen zich gebaad toch hing de vreselijke geur van verbrand mensenvlees nog in de anders zo gezellige ruimte. Bij eenieder die had toegekeken bij de terechtstelling klonken de ijselijke kreten uitgestoten door het door vuur aangetaste lichaam van Elisabeth Vlaemynckx nog in de oren.

Felle gesprekken waren er aan tafel. Was de veroordeling wel terecht? En zo ja, was de vuurdood dan de gepaste straf? De veroordeelde was niet de eerste de beste. Iemand van zulk een vooraanstaande familie, met relaties in hogere burgerlijke en kerkelijke kringen, de echtgenote van een schepen van Ninove bovendien! Vaak was een veroordeelde heks iemand afkomstig uit de lagere klassen: een bedelares, een praatjesmaker, een kruidengenezer, iemand die wartaal uitkraamde.

De tafelenoten deelden met elkaar uitspraken afkomstig uit het gelekte gerechtelijke dossier. Hoe de rechter vroeg of zij de duivel aanbeden had, of zij aanwezig was geweest op de sabbat in het Hazelarenbos en of zij haar kinderen tot dwaling had gebracht.

Net toen iedereen zich opmaakte om naar de bedstee te trekken, verhief de vrouw des huizes haar stem. 'Wat moet ze geleden hebben. Onmenselijk wat de stadsbeulen en de rechters haar hebben aangedaan; dagenlang vreselijke folteringingen om toch maar bekentenissen af te dwingen. Hebben die rechters en beulen dan geen geweten?'

Haar echtgenoot trad haar bij. 'Bij onschuldige vrouwen en mannen zoeken die gerechtsdienaren naar de duivel, terwijl die eigenlijk in hun eigen verdorven en bekrompen geest zit. Dat duivels hun geweten moge kwellen tot hun laatste adem. Laten we samen bidden en smeken opdat de geschiedenis eerherstel brengt voor eenieder die beschuldigd of veroordeeld werd wegens hekserij.'

Ongeveer vier eeuwen na het hoogtepunt van de heksenvervolging in onze contreien beslist de stad Gent in 2023 om eerherstel te schenken aan de vrouwen en mannen die binnen haar muren het slachtoffer daarvan waren. Wie waren de zowat 25 vrouwen en mannen die een vreselijke dood op de brandstapel stierven?

In deze gids wordt de heksenvervolging beschreven en krijgen de slachtoffers een gezicht.

Het hart van de gids is een stadswandeling langs plaatsen in het historische centrum van Gent die een link hebben met de heksen van eertijds: de woonplaats, de schuilplaats, de gevangenis en de folterkamer, een plek waar ze kruiden kochten, de archieven, het plein waar de brandstapel stond, de plaats waar ze hun meest opvallend misdrijf zouden gepleegd hebben, de straten en plekken die ze aandeden.

Ik wens je veel lees- en wandelplezier,

Robert

Declerck

Inhoudsopgave

Heksen in Gent

Eerherstel voor de Gentse heksen 7

Wat moet je weten over heksen? 9

Wie waren de Gentse heksen 19

Wandelroute | Op zoek naar de Gentse heksen

In de voetsporen van de Gentse heksen 26

Register 40

Kaders

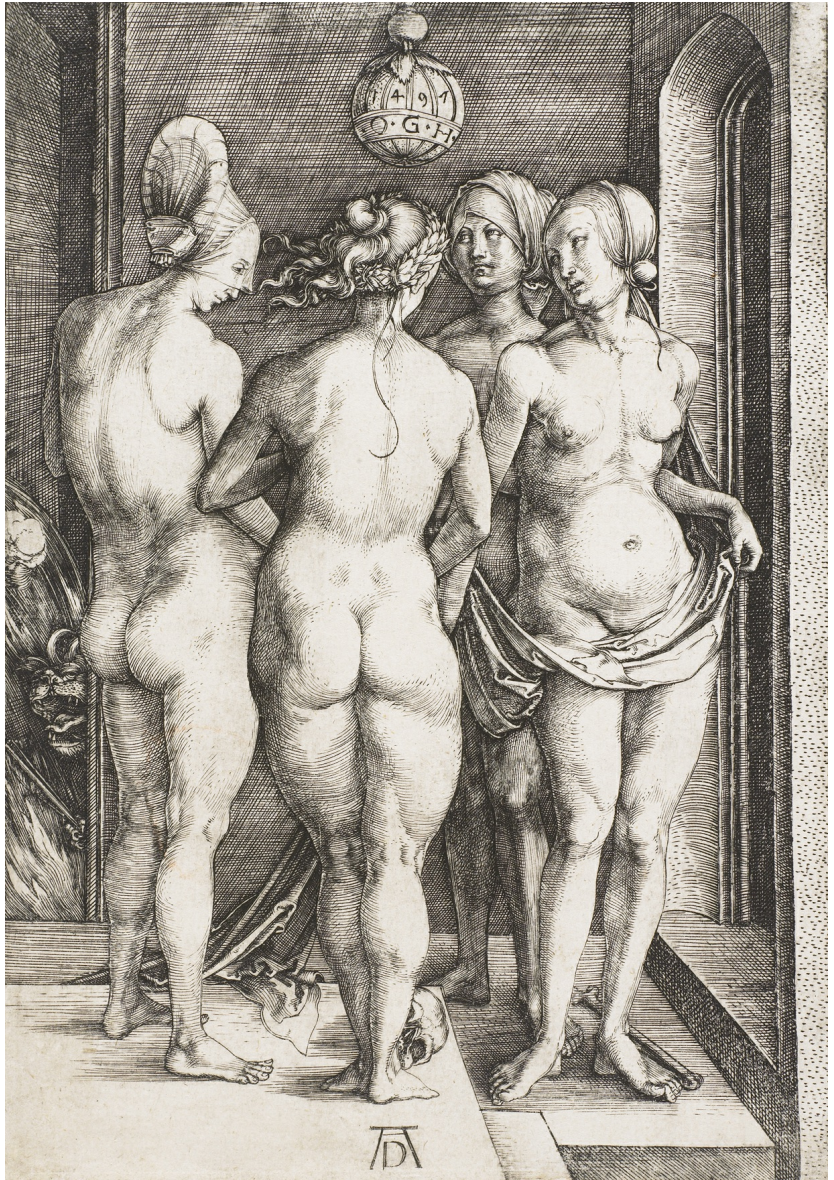
Ontsnapt aan de brandstapel 13

Bekentenissen van Elisabeth Vlaemynckx 21

Nog meer Gentse heksen 25

Kasselrij Oudburg 32

RoomeR: heksendrank uit Gent 39

In de voetsporen van de Gentse heksen

Geeraard de Duivelsteen: ondanks de naam en de sombere aanblik heeft de duivel nooit in deze 13de-eeuwse burcht verbleven

Ook al zijn we vijf eeuwen na de vreselijke heksenvervolgingen, je kan nog steeds in de voetsporen van vermeende heksen treden. Op tal van plaatsen lieten zij hun sporen na. Vlak bij de startplaats woonde Adriana Schepens die in 1601 onterecht beschuldigd werd van heksery. Bij de Sint-Baafskathedraal, beweerden lichtgelovige mensen dat heksen de kerktoeren in brand staken. In het Kruideniershuis kon iedereen terecht voor diverse kruiden. Ook op de Vrijdagsmarkt rookten toen brandstappels: niet voor heksen maar voor homoseksuele monniken.

De wandelroute leidt langs de Berg van Barmhartigheid, waar ook armere heksen hun schamele bezittingen konden verpanden. Elisabeth Vlamynckx – beschuldigd van heksery – dacht ten onrechte – dat het Sint-Elisabethbijnhof een geschikt schuiloord was. Op naar het Gravensteen, gevangenis en folterplaats voor tal van beschuldigde vrouwen en mannen. Vlakbij wacht het Sint-Veerleplein, waar de brandstapel rookte.

Begin en aankomst

Start: Geeraard de Duivelsteen (tram 1 en 4)

Aankomst: Sint-Veerleplein; Gravensteen (tram 1 en 4)

Afstand: 6 km

Informatie: Infokantoor Visit Gent, Sint-Veerleplein 5, visit.gent.be.

Enkele tientallen stappen voorbij het Geeraard de Duivelsteen – met de